

بحران ها و مناقشات قومی بعد از انقلاب مشروطیت

۱۸ فروردین ۱۳۹۴ ساعت ۱۸:۵۳

اسماعیل آقا شگاک ملقب به سردار نصرت، فرزند محمدآقا و نوه علی خان شکاک معروف به سمکو و مشهور به سمیتقو بود. سمکو نخست در سالهای مقارن با نهضت مشروطه و آشوب حاصل از تجاوزات مرزی عثمانیها، در سال ۱۳۲۵ قمری با تاخت و تاز در سلماس و نواحی مجاور آن، نام خود را بر سر زبانها نهاد

۱۲۸۵ش / ۱۹۰۷ م

شورش بهرام خان در بلوچستان

از جمله شورشهایی که در بلوچستان در دوران پس از مشروطه شاهد آن هستیم باید به تشکیل حکومت در این منطقه توسط بهرام خان و در ادامه دوست محمدخان بارانزهی از روسای طوایف بلوچ یاد کنیم. وی در چندین مرتبه با قوای دولت مرکزی درگیر شد ولی قوای دولتی نتوانستند کاری را از پیش ببرند. در سال ۱۹۰۷ بهرام خان با همیاری سعید خان آخرین قلعه قاجار در بمپور را تحت سلطه خود در آورد. در سال ۱۹۱۰ وقتیکه حکومت قاجار نیروی های خود را برای تسخیر دوباره بمپور علیه بهرام خان اعزام کرد دوباره با شکست مواجه شد. در واقع، چنین نبردی شهرت و قدرت بهرام خان را افزایش داد تا حدی که لقب حاکم بلوچستان به او داده میشد. بهرام خان همچنین توانست هم برخی از طوایف سرکش منطقه سرحد بلوچستان و هم مناطقی از مکران را که قبلا تحت سلطه سردار سعید خان بودند، را نیز تحت سلطه خود در آورد.

۱۲۸۶ش / ۱۹۰۸ م

شورش اسماعیل آقا سمیتقو

اسماعیل آقا شگاک ملقب به سردار نصرت، فرزند محمدآقا و نوه علی خان شکاک معروف به سمکو و مشهور به سمیتقو بود. سمکو نخست در سالهای مقارن با نهضت مشروطه و آشوب حاصل از تجاوزات مرزی عثمانیها، در سال ۱۳۲۵ قمری با تاخت و تاز در سلماس و نواحی مجاور آن، نام خود را بر سر زبانها نهاد. در مراحل بعد که با اشغال نظامی آذربایجان به دست روسیه تزاری و اقتدار فزاینده روسها در این حوزه توأم شد، او در مقام فرمانده یک نیروی مرزی در سلماس، تحت حمایت مقامات محلی روسیه

قرار گرفت. در این سالها صحنه آذربایجان، عرصه درگیری و منازعات خونینی میان کردهای طرفدار روسیه به رهبری اسماعیل آقا و طایفه جلوی آشوری و مسیحیان طرفدار امپراطوری عثمانی به رهبری بنیامین مارمیشون بود. با خاتمه جنگ جهانی اول در صفر ۱۳۳۷ که به مراجعت نیروهای عثمانی و طرفدار مسیحیان از خاک ایران منتهی شد و همچنین با توجه به ناتوانی مقامات کشور در اعاده نظام منطقه، عرصه بر اقتدار فزاینده سمیتقو گشوده شد. سمیتقو سرانجام در اواخر تیر ۱۳۰۹ شمسی با گروهی از افرادش وارد اشنویه شد و هنگام مذاکره با مقامات نظامی، در ۲۷ تیر به خدعه کشته شد.

۱۲۹۳ش/۱۹۱۵ م

قیام رئیسعلی دلواری

رئیسعلی در عصر مشروطیت، جوانی ۲۴ ساله، بلند همت، شجاع، در صدق و صفا کم مانند و در حب وطن و توکل به خدا، ضرب المثل بود. رئیسعلی بعد از این که قوای اشغال گر انگلیس بوشهر را به تصرف خود درآوردند، با شجاعتی وصف ناپذیر به مقابله با تجاوزگران پرداخت و شکست‌آهای سنگینی بر آنان وارد کرد. قیام مردم تنگستان بر روی هم هفت سال به طول انجامید. با شروع دوران استبداد صغیر، رئیس علی به همراه سیدمرتضی علم‌الهدی اهرمی به مبارزه علیه استبداد صغیر پرداخت. جنگ میان رئیس علی و دلیران تنگستان از یک سو و انگلیسی ها و خوانین متحد آنان از سوی دیگر به طور پیاپی و پراکنده ادامه یافت و انگلیسی ها نتوانستند بر رئیس علی و یارانش تفوق یابند. تا این که در گیرودار حمله انگلیسی ها به بوشهر در دوازدهم شهریور ۱۲۹۴ ش برابر با ۲۳ شوال ۱۳۳۳ ق هنگامی که رئیس علی در محلی به نام «تنگ صفر» قصد شبیخون به قوای انگلیسی ها را داشت، از پشت مورد هدف گلوله یکی از همراهان خائن قرار گرفت و در دم به شهادت رسید.

۱۲۹۸ش/۱۹۲۰ م

شورش خداوردیخان در خراسان

کلنل محمد تقی پسپان به عنوان والی خراسان و ریاست ژاندارمری، در راستای حفظ امنیت خراسان عرصه را بر بسیاری از شورشیان خراسانی از قبیل خداوردی سردار(معروف به خدو سردار) و مرسل خراسان و زبر دست خان درگزی تنگ کرد و با خاموش کردن شورش آن ها زمینه سوء استفاده سایر اشرار و نیز برخی از خوانین خراسان را از نا امنی های موجود، از بین برد.

۱۲۹۸ش/۱۹۲۰ م

قیام کلنل پسپان

کلنل محمدتقی خان پسیان فرزند یاور محمدخان پسیان (عنایت‌السلطان) به عنوان ریاست ژاندارمری خراسان، با سرعت و شایستگی درجات نظامی را سپری نمود و هنگام جنگ جهانی اول و تجاوز قوای بیگانه به ایران، در اثر «جنگ مصلا» شهرت شجاعتش در همه جا پیچید. پس از کودتای سوم اسفند سال ۱۲۹۹ خورشیدی و روی کار آمدن دولت سیدضیاءالدین طباطبایی، کلنل پسیان طبق دستور رئیس دولت، در سیزدهم فروردین ماه ۱۳۰۰ خورشیدی اقدام به دستگیری احمد قوام (قوام‌السلطنه) والی خراسان کرد و پس از مصادره اموال وی، او را تحت الحفظ به تهران فرستاد و خود کفالت استانداری خراسان را به عهده گرفت. به دنبال سقوط حکومت صد روزه سیدضیاءالدین، قوام‌السلطنه از زندان خارج شد و در کاخ فرح‌آباد فرمان رئیس‌الوزرائی خود را از احمدشاه قاجار دریافت کرد. کلنل پسیان چون از حکومت قوام‌السلطنه بیمناک شده بود به فکر طغیان افتاد و مصمم گردید که خود زمام امور خراسان را در دست گیرد. برخورد شدید کلنل با قوام‌السلطنه از اواخر مرداد ۱۳۰۰ خورشیدی رنگ دیگری به خود گرفت. قوام‌السلطنه طی ارسال تلگرافهایی که به حاکمان و خوانین منطقه می‌فرستاد، کلنل را یاغی و متمرّد معرفی می‌کرد و آنان را علیه وی برمی‌انگیخت. در کشاکش بین کلنل و قوام‌السلطنه، کلنل با شنیدن خبر شورش کردهای قوچان، برای سرکوبی شورش، از مشهد راهی قوچان شد و در جعفرآباد در دو فرسنگی قوچان جنگ سختی بین قوای کلنل و کردهای قوچان در گرفت. این جنگ که در روز دوشنبه نهم مهر ماه ۱۳۰۰ خورشیدی اتفاق افتاد به شکست نیروهای ژاندارم منتهی شد و کلنل در حالی که یکه و تنها مانده بود، کشته شد و پس از مرگ، قوای اکراد قوچان سرش را از بدن جدا کردند.

۱۷ فروردین ۱۲۹۹ ش / ۱۹۲۱ م

قیام شیخ محمد خیابانی

شیخ محمد خیابانی از جمله مبارزینی است که در سالهای پایانی حکومت قاجار در نقاط مختلف کشور به مقابله با استعمار و استبداد پرداخت. شیخ محمد مدتی امام جماعت مسجد جامع تبریز شد و سپس به دوره دوم مجلس شورای ملی که در آبان ۱۲۸۸ آغاز به کار کرد، راه یافت. هنگام اولتیماتوم روسیه تزاری برای بیرون راندن مستشاران خارجی و ادامه اقامت مستشاران روسی در ایران که با موافقت احمد شاه رو به رو شد و به تعطیلی مجلس دوم انجامید، شیخ محمد خیابانی به مبارزه علیه حضور استعماری بیگانگان ادامه داد. پس از تعطیلی مجلس دوم به تبریز بازگشت و مبارزات سیاسی خود را سازمان تازه‌ای بخشید. مهمترین بخش این مبارزات، قیام وی در برابر پیمان ۱۹۱۹ و ثوق‌الدوله بود. شیخ محمد خیابانی در آستانه انتخابات دوره چهارم مجلس، مردم را از رأی دادن به سیاسیون وابسته به انگلیس یا روسیه برحذر داشت. او برای واداشتن و ثوق‌الدوله به لغو

معاهده، در بهار ۱۲۹۹ش. به مبارزه مسلحانه روی آورد و در روزهای میانی فروردین همان سال در برنامه‌ای از پیش طراحی شده، تمامی ادارات و مراکز دولتی تبریز را تصرف کرد. مشیرالدوله ریاست دولت وقت برای پایان دادن به قیام خیابانی، مخبرالسلطنه حاکم تبریز را مأمور فرو نشانیدن این قیام کرد. مخبرالسلطنه پس از چند دوره مذاکره بی‌حاصل با شیخ محمد خیابانی، سرانجام به کمک قوای قزاق عملیات نظامی بزرگی را علیه نیروهای وفادار به خیابانی به راه انداخت. در جریان این نبرد نیروهای شیخ سرکوب شده و شیخ محمد خیابانی نیز در ۲۲ شهریور ۱۲۹۹ به شهادت رسید.

ادامه دارد....

آدرس مطلب :

<https://www.cafetarikh.com/news/۱۹۲۶۷/مشرطیت-انقلاب-بعد-قومی-مناقشات-بحران-۱۹۲۶۷>